

UFUK HATTI 2. BÖLÜM

TEMEL EKONOMİK KAVRAMLAR

Prof Dr. Mete Gündoğan – İyi akşamlar değerli dostlar kıymetli izleyiciler. Hepinize sağlık ve huzur dolu bir hafta sonu diliyorum. Bugün Ufuk Hattı programımızın ikincisini Prof Dr. Gültekin Çetiner Bey’le birlikte icra edeceğiz. Bu programda neler konuşacağız? Önce bir önceki 1 Şubat 2013 tarihinde yapılmış olan birinci programımızın özetini yapacağız akabinde şimdi bugünkü programımızın içerisine gireceğiz. Temel ekonomi, İnsan nasıl yaşar, Ekonomi ve İktisat tanımları nelerdir, Reel fiziksel ekonomik döngü, Doğal İktisat Döngüsü Nedir, Nasıl oluşturuluyor, Pazarlar ve Pazarların önemi nedir? Bunları konuşacağız. Daha sonra da programın sonuna doğru bu Doğal İktisat Döngüsünü iyice anlattıktan sonra, bunun iyice anlaşıldığına kanaat getirdikten sonra parayı takdim etmeye başlayacağız; Para nedir? Ve Bu sisteme para nasıl giriyor? Evet, Sayın Hocam bir önceki programımızın şöyle bir genel özetini yapar mısınız? Hem bizleri izlemeye yeni başlayan izleyicilerimiz için hem de konuyu bağlamak, birbirlerini bütünleştirmek için.

Prof Dr. Gültekin Çetiner – Memnuniyetle... Öncelikle bende hayırlı akşamlar diliyorum kıymetli izleyicilerimize. Geçen hafta izleyicilerimizin özellikle takip ettikleri gibi Paradigma yani Değer Sayım kavramını tanımladık. Sizin çok güzel ifade ettiğiniz gibi “ Fiilerde devrim yapmadan önce zihinlerde devrim yapmak gerekir” Bu anlamda biz Değer Sayım ile bir format atmış olduk. Bunun içerisinde tanımını yaptık. Değerleri, kurallarıyla, kendi içerisinde barındırdığı deney ölçüm araçlarıyla, yorumlama ve yorumlama için geliştirilen her türlü enstrümanlarla bunları açıkladık ki bu hafta içerisinde sizinle paylaştığımız gibi çok olumlu dönütler aldık. Gerçekten paradigma konusunda insanlar yani değer sayım dediğimizde artık çok iyi anlamış oldular. Hatta güzel bir tweet atmışsınız siz onu Mustafa Amca diye...

Prof Dr. Mete Gündoğan – Evet yani orda bir Mustafa Amcamız var tanıdığım. Değer sayımı “Benim değerlerimi saymayanı bende saymam benim anladığım budur.” dedi. Pek pratik bir anlatış yani...

Prof Dr. Gültekin Çetiner – Evet değer sayım dedikten sonra değer sayımın örneklerini verdik. Değer Sayımla bir ülke nasıl felç olur ve değer sayım felcine uğrayan ülke nasıl batır? İsviçre örneği, saat sektörü vs. onları verdik. Japonya örneğini vererek de değer sayımla da bir ülke çıkış yapabilir dedik. Bu şekilde farklı örneklere de girdik. Değer sayım felcinden ve o anlamda dogmalardan bahsettik. Yani asla kimse bizi bu noktada yenemez bu paradigmayı bu değer sayımı kimse yenemez güçlü oldukları zamanda özellikle bu değer sayım felcine uğramış insanların veya grup

veya ülkelerin bunun içerisinde dogmalarda boğuştuğunu ve ondan sonra sıfır zemin dediğimiz şeyden bahsettik yani burada değer sayım değiştiği zaman, yeni değer sayımın o öncülleri veya o değer sayımı değiştiren ülkeler veya topluluklar dedik nedir, adeta fırlayarak bir roket gibi yeni değer sayımla yeni kuralları onlar tanımladıkları için çok daha başarılı olabilirler. Çünkü diğerleri bir anlamda artık tıkanmıştır.

Prof Dr. Mete Gündoğan – Eski değer sayım artık çözüm üretemiyordur. Çözüm üretemeyince yeni değer sayım yeni çözümlerle bir anda bir ülkenin bir toplumun yada bir şirketin fırlamasına, daha büyük adımlar atarak ileri gitmesine vesile olur dedik.

Prof Dr. Gültekin Çetiner – Burada Değer Sayım etkisinden bahsettik. Değer Sayım etkisi nedir, Değer Sayım içerisinde kapalı kalmış diyelim ki bir grup başka gelen sınırlarda özellikle sorgulamalar geldiği zaman buna gözünü kulağını kapadığını yani dogmalar içerisinde boğuşun ve onu asla alamadığını bunun paradigma veya Değer Sayım felcine yol açtığını söyledik. Değer Sayım öncülüğünden bahsettik, ülkeler özellikle yeni bir dünya kurulacaksa dedik konumuz itibariyle konumuz nedir iktisat ve ekonomi politik dediğimiz çerçevede yeni bir dünya kurabilmek için onun öneminden bahsettik. Bir de şöyle bir örnekte bu hafta içerisinde gelişti çok güzel bir örnek gerçekten. Bildiğimiz gibi AVM’ler açılıyor her yere devasa mantar gibi her yerde bitiyor. Günde belki yüz binlerce insan geliyor orayı ziyaret ediyor. Ben bunu farklı kişilerle de, sizinle paylaştıktan sonra hakikaten arkadaşlarla paylaştım akademisyen ve diğer halktan arkadaşlarla. Her yere mantar gibi yapıyorlar fakat dikkat ederseniz gidin büyük merkezlerde mescit bulamazsınız. Kocaman yapmışlar her şeyi ile ama bir tane mescit yok...

Prof Dr. Mete Gündoğan – Ben bu geçen İçerenköy’de çok büyük bir AVM var oraya gittiğimizde oradaki güvenlikçilere sordum “burada mescit yok” dedi geçti gitti.

Prof Dr. Gültekin Çetiner – Aynen öyle. Bir arkadaşta geçen dilekçe yazdığını söyledi. Bir öğretim üyesi arkadaş söylüyor şikâyetinde bulundum dedi. Hakikaten arkasını da takip etmiş. En sonunda bana şöyle bir cevap geldi diyor: “Projemizde böyle bir şey olmadığı için kusura bakmayın yapamayız.” Şimdi bu noktada bakın insanlar zamanı gelince oy isteniyor oy veriyorlar, yani herkes Mustafa amcanın dediği gibi “Bizim değerimizi saymayan ben niye sayayım?” diyor ya. Yani her şeyi soruyorlar; boyasına, badanasına, yeterince penceresi var mı, şundan uzak mı şuna yakın mı, rengini beğenmedim hadi ruhsatı vermiyorum yani ufacık bir şeyden...

Prof Dr. Mete Gündoğan – Onlara ruhsat veren Belediye, şahıslar, önlerine proje geldiği zaman o projenin her türlü detayına, teknik detayına

bakabiliyorlar. Kaç tane tuvalet var, bebek bakım yeri var mı yok mu, yangın çıkışları vb. Ama işte burada kardeşim bu kadar adam girecek çıkacak günde, Doğal olarak halkın %99'unun Müslüman olduğu, inançlı olduğu insanların yaşadığı bir yerde ben bir AVM açyorsun. Oraya o izni, halk adına, bizim adımıza veren Belediyenin sorunu o sorumluluğu. Aslında dilekçeyi yanlış yere yazıyoruz aslında bu açıdan, bu değer sayımdan baktığımızda dilekçeyi bizim öğretim üyesi arkadaşımız, yanlış yere yazmış.

Prof Dr. Gültekin Çetiner - Aynen. Kulağı böyle göstermek yani zaman zaman gidiyoruz ben kendimde söylüyorum burada niye mescit yok şu bu yani yanlış adres dediğiniz gibi yani neden onlar diyelim ki biz oy veriyoruz bizim Değer Sayımımız belli ona göre oy alıyorsunuz yani bunları projelendirme aşamasında neden sorgulamıyorsunuz!

Prof Dr. Mete Gündoğan - Tabi onu belediye soracak. Yani Belediye Başkanı diyelim ki seçimler geliyor herhangi bir AVM'de mescit yoksa o AVM'yi işleten insan ne cevap vermiş? "Bizim projemizde yok" diyor tamam ama o projeyi onaylayan kim? Oradaki belediye. O zaman Belediyeye soracak arkadaş yanlış yere sormuş! Yani arkadaş senin değer sayımında, benim değerlerimi, (var olan bu inanç değerlerimi) niçin senin değer sayımında yok? Senin önüne bir proje gelmiş, gözün kapalı atmışsın imzayı altına, ondan sonra buyurun açın demişsin. İyi de sen benim adıma atıyorsun o imzayı! O zaman benim değerlerimi, sen niçin saymıyorsun, niçin bunların peşinde değilsin, niçin aramıyorsun? Bizden vergi almaya, para almaya, işte çöp vergisi bilmem nedir, işte asfalt katkı payıdır, her şeyi almasını biliyorsunuz. E tamam o zaman bize hizmet etmeye gelince, AVM açılınca, sen bu ruhsatı projede böyle bir şey yoksa nasıl verebiliyorsunuz? Aslında çok güzel bir şey söylediniz hocam, yani bize hep farklı yönlendirilir yani "gidin oradaki adama yönetime dilekçe verin" ne diye işte: "Ben böyle bir şeyi talep ediyorum." Ben niçin sana dilekçe vereceğim! Sana bu izni veren adamın kafasında arıza varsa seni niçin koşturacağım ben!

Prof Dr. Gültekin Çetiner - Burada AVM'lerden konu açılmışken bir örnek daha verelim hocam biliyorsunuz kapalı çarşı var. Binlerce esnafın ve ailelerin vs. yüz binlerce insan için merkez, çok önemli bir yer. Fatih Sultan Mehmet Han zamanında yapılıyor ve oraya bir bakın ne mescit problemi vardır ne de başka bir şey. Bir de çok önemli Değer Sayım gösteren bir şey var orada; o yayıldığı alan içerisinde binlerce esnaf ekmek yiyor bugün bir AVM'ye bakıyorsunuz, üç beş tane yabancı marka ekseninde veya başka belli gruplar sadece zincirleme yer bulabiliyor. Sıradan esnaflar yer bulabiliyor mu orada? Yani iktisadi açıdan da aslında orada bir Değer Sayım sorunu var yani. Yaymış ecdat mesela oraya. Değer Sayım nedir

iktisadi dediğimiz bugün döngü içerisinde göreceğimiz tabana herkese yaymış...

Prof Dr. Mete Gündoğan – Yani herkes ekmek yesin, herkes bir şeyler kazansın...

Prof Dr. Gültekin Çetiner – Aynen. Yani oradaki Değer Sayımda da görüyorsunuz iktisadi açıdan da başka yani nereden baksanız bu AVM mantığıyla ilgili hem oradan hem oradan başka pek çok yerlerden bulmak mümkün bunun izlerini. Bu şekilde Değer Sayımı özellikle örneklerle de pekiştirmiş olduk. Tabi çok fazla örnek bununla ilgili yapılabilir. İleride Stratejik planlama araçlarıyla ilgili o kısımlara gireceğiz. Nedir swot analizlerine veya güçlü zayıf fırsat teknikleri analizlerine orada da yeri geldiğinde anlatacağız. Dediğimiz gibi önceki programlara, biz sürekli atıfta bulunacağız burada şunu demiştik burada şunu her şey burada yer alabilsin diye.

Prof Dr. Mete Gündoğan – Aslında Hocam çok güzel bir şey söylediniz. Bundan sonra ben de ona dikkat edeceğim. Yani şimdi bir AVM'ye giriyoruz, aslında o kendiliğinden gökten zembille inip orada kurulmuyor. O orada kuruluncaya kadar, oranın Belediyesi ona ruhsat veriyor. Bu projeyi inceliyor, eğer toplum olarak biz, bizim herhangi bir ihtiyacımız varsa, bu inançtan kaynaklanabilir başka bir şeyden kaynaklanabilir. Benim bu ihtiyacımı kimin keşfetmesi gerekir? Benim adıma burayı ruhsatlandıran kişilerin, ekibin keşfetmesi gerekir. Ya o İtalya'dan, Amerika'dan, Avrupa'nın herhangi bir yerinden bir tasarım bir model alıp, getirip bize sokuşturulmaya çalışıyor olabilir. O gayet doğal bir şeydir. Ama sen alacaksın kendi Değer Sayımına bu coğrafyaya ait Değer Sayımına uygun bir şekilde denetleme yapacaksın! Onu denetleyecek, bunun hesabını vereceksin. Dolayısıyla bundan sonra benim de aklımda olsun yani Ankara'da öncelikle o teşekkür oraya nasıl geliyor, kim veriyor? Buna bu izni veren bizim adımıza veriyor, kendisinden vermiyor ki! E bizim adımıza veriyorsan, Mustafa amcanın dediği gibi benim değerlerimi saymıyorsan, ben seni niçin sayıyım? Noktasına geliyor işler.

Prof Dr. Gültekin Çetiner – Evet şimdi Hocam oraya da girmişken, izleyicilerimiz ortada bir su terazisi gördü pek çok programda biliyorsunuz böyle nesnelere koyuyoruz. Ben size onun açıklamasını sorayım.

Prof Dr. Mete Gündoğan – Evet bu su terazisi şöyle bir çağrışım yapsın; bir maskot gibi koyduk. Neden koyduk, çünkü programın adı Ufuk Hattı. Su terazisinin hem içerisinde su var yaşayan her şeyi Cenabı Allah Biz sudan yarattık buyuruyor, biz onu biliyoruz ikinci olarak bu su terazisi biliyorsunuz, düzlüğü ölçüyor yani bir zemin düz müdür, bir zemin ne kadar düzse oranın ufuk hattı o kadar ileride olur. Biz bu Ufuk Hattı'nda bu

zemini düzlemeye çalışıyoruz. Şimdi bir sürü dağlar, böyle engebeler yapmışlar araya gizlemişler. Gerek bilimsel olarak, gerek teknik olarak, gerek başka şeylerle. Biz şimdi bunların hepsini düzleyeceğiz, ortadaki engelleri kaldıracacağız, zihindeki engelleri dümdüz olacak ve ufuk hattı çok ileride olacak. Dolayısıyla, onun için bu su terazisinden bu akılda kalsın diye, bu ufuk hattında yani bunu düzlüyoruz önümüzde ne varsa şimdi ezip düzleyeceğiz araziye ki anlaşılsın. Yani bir sürü şeyler konulmuş gölge oyunu gibi, siz de biliyorsunuz hocam talebeye bir sürü şey anlattığınız zaman çorba gibi, ondan sonra o çocuk, bir daha o dersi anlayamıyor ama temel adımlarla, yani abc sinden başlayarak gittiğiniz zaman anlıyor. E şimdi ufuk hattında biz böyle bir su terazisi ile düzleyelim bakalım bir zihinleri, ondan sonra insanlar kendi tercihleriyle kendi zihinlerini güçlendirsinler, bulandırsınlar ne yapacaklarsa yapsınlar. Ama önce bir "state of nature" denilen İngilizcede bir doğal noktasına indirgeyelim bakalım onun için o hatırlansın diye bu su terazisini bugün stüdyoda aramıza koyduk.

Prof Dr. Gültekin Çetiner - Burada şimdi hemen geçen hafta da hatırlatmıştık izleyicilerimize ceketini doğru ilikleme dediğimiz olay. Yani ceket şu anda doğru iliklenmiş midir, yani ne demiştiniz siz ilk düğmeyi doğru iliklemezsek veya iliklemezseniz, hepsi yanlış olur. Şimdi buradan hareketle bu hafta özellikle konumuz ki siz bunu paylaştığınızda bende çok iyi biliyorum izleyicilerimizde bunu öğrenecek ben bunu heyecanla hafta içerisinde tweet attım. Şimdi burada gerçekten pek çok meseleyi yani ileride anlatacağımız önümüzdeki programda para, BDPS/KRS vs. oralara girmeden önce, siz mütemadiyen refah toplumu kitabını da getirdiniz yanınızda. Ben onu okuduğum zaman 97 yılında yazılan bir kitap o zaman etrafta yani finans kurumları da yok finans kurumu vakıf kurumu veya başka bir şey her şey olabilir. Kar payı denen şey yok ortada fakat siz bütün bu enstrümanların hepsini toptan reddetmişsiniz. Benim çok ilgimi çekti bu kitabı gerçekten nasıl bu hocamız yakaladı. Siz açıkladınız Doğal İktisat Döngüsü diyeceğimiz şeyi onu ben anladıktan sonra dedim ki, yani hakikaten o meseleyi anlatmadan önce bu Mete Hocanın dediği Doğal İktisat Döngüsünü ben insanlara farklı yerlerde test ettim hafta içerisinde geçen hafta ondan önceki hafta. Ve gerçekten hiç diğer meseleleri anlatmadan hemen insanlar başlıyor sorgulamaya yani su terazisini koyduğumuz anda, düzelttiğimiz anda, anlaşılması çok kolay. Bunu ben birkaç kere hem Ankara'ya gittim geçen Çalıştay vardı bu hafta içerisinde test ettim ve bunu izleyicilerimizin de görmesi gerekiyor özellikle bu yapı içerisinde zaten bizim amacımızda o. Şimdi özellikle Doğal İktisat Döngüsünü nedir? Biliyorsunuz Reel ekonomiden bahsediliyor çok güzel bir şey de söylemiştiniz geçen hafta Ankara'da bir araya geldiğimizde. Reel ekonomi olabilir bir şey, ama reel ekonomi olması demek yani orada yine

zulüm olamadığı anlamına da gelmez. Çok enteresan pek çok insan ne diyor: “reel ekonomi”, “reel ekonomiye gidelim” işte şunu bunu yapalım...

Prof Dr. Mete Gündoğan – Reel ekonomi statükoyu, yani mevcut yapıyı, izah eden bir şey. Bunu nitelemiyor yani zulüm müdür, adil midir? böyle bir şey söylemiyor.

Prof Dr. Gültekin Çetiner – O yüzden Doğal İktisat Döngüsünü bizim izleyicilerimizin çok iyi anlaması gerekiyor. Yani bunu anladığı zaman, pek çok meselenin özü gerçekten anlaşılıyor. Yani bunu çok iyi bir şekilde ortaya koymamız lazım bu yayında özellikle. İlk düğmeyi doğru iliklemek lazım. Buradan ben size bırakıyorum; önce nasıl iliklemişler bu düğmeyi, ilk düğme doğru iliklendi mi?

Prof Dr. Mete Gündoğan – İlk düğme doğru iliklendi mi yani bunu nereden çıkaracağız ekonomide ilk düğme, yani ilk şey nedir, ekonominin tanımı. Bir şeyi tanımlayacaksınız, ekonomi diyorsunuz ya da iktisat, o tanımladığınız şey doğruysa, onun üzerine kurguladığınız her şey doğru olur ama yanlışsa bir gömleğin ilk düğmesi gibi yanlış iliklediğiniz zaman bütün hepsi yanlış olur. Bir tane işte ya şurasını düzeltelim desen, öteki açık kalır berikini düzelteyim. O zaman ne olacak ya kardeşim sen çıkar şu gömleği en baştan ya da bütün düğmeleri çöz en baştan doğru düzgün bir ilikle. Değer Sayımını değiştir bak buradan başladığınız zaman hepsi doğru gider. Şimdi biz eğer arkadaşlar gösterebilirlerse mevcut piyasada var olan kitapları, bu hafta içerisinde hepsinin ekonomi tanımlarını aldık beraber Gültekin Hocayla okuduk. Oturduk bir kütüphaneye, dedik ki şu kitapları getirelim bakalım al kardeşim hepsini okuduk ve kitapları gördüğümüzde baktığımızda ekonomide hemen hemen şimdi özetini söyleyeceğim tanımlarda bütün kitaplar birleşmişler. Nedir onlar; önce ekonomi yunan kökenli bir kelime. Yunanca kökenli “ev idaresi” anlamına geliyor. Biz buna iktisat diyoruz Türkçede, Türkçemizde. İktisat ise hesaplı, ölçülü ve tutumlu davranmak itidalli olmak, ölçülü hareket etmek, yönelmek, planlı programlı olmak manasına geliyor. Şimdi bu kitaplara baktığımızda bakın kitaplar ne diyor: Bir tanım “İnsanoğlunun gereksinimleri sınır tanımaz, bu gereksinimleri gidermeye yönelik mal ve hizmet miktarı daima kıttır arada bir dengesizlik vardır ekonomi bu dengesizliği çalışır” bir grubu böyle diyor. Bir grubu da şöyle diyor “ İnsan ihtiyaçlarının sınırsız ve bunları karşılayacak olan kaynakların kıt ya da sınırlı olması, insanları iktisadi faaliyete zorlar” sonra başka ne diyor” İktisat kıt kaynakların idaresi ilmidir” şimdi bunların hepsi ne diyor aslında; insanların diyor, ihtiyaçları sınırsızdır mal ve hizmet daima kıttır. Kıt dediği göreceli olarak şimdi şu soruyu sormak zorundayız: İnsanların ihtiyaçları sınırsız mıdır? Yani diyelim ki siz bir günde kaç tane ekmek yersiniz?

Prof Dr. Gültekin Çetiner – Bugünlerde azalttım ben yani tamamen kaldırmaya çalışıyorum yani şimdi...

Prof Dr. Mete Gündoğan – Hocam birçok emekle çalışan birisi olsa hadi yesin 3 ekmek, 5 ekmek olsun yani, her öğünde 3 tane ekmek yesin 9 ekmek olsun 10 ekmek olsun 11 rakam bir sınır. Aynı anda kaç arabaya binersiniz.

Prof Dr. Gültekin Çetiner – 1 tane yani...

Prof Dr. Mete Gündoğan – 2 tane binen bir babayiğit görmedik. Hadi bir tane de yedekte dursun işte 2 rakam ortada! E kaç tane evde yaşayabilirsiniz? Hadi bir normal eviniz olsun, bir yazlığınız olsun 2, bir de dağda olsun 3, bir de Büyükşehir'in iki tanesinde olsun 5 işte 5 bir sınır! Ha burada aslında benim refah toplumu kitabımı çalışırken, orada bu tanımlara bunlar benim için yeni, orada ben şöyle bir eleştiri yapmıştım. Esasında bunları 1990'lı yıllarındaki iktisat kitapları şöyle diyordu “İnsanların arzu ve istekleri sınırsız, kaynaklar kısıtlıdır.” Şimdi bunlarda ihtiyaçları, arzu ve isteklerin yerine koymuş. “Arzu istekler sınırsızdır”, sabaha kadar en güzel yemeklerden yiyelim istersiniz ama doyunca yiyemezsiniz! Sabaha kadar eğlenelim ama yorulunca eğlenemezsiniz, fiziksel bir gücü var insanın. Sınırlar var yani hep. Demek ki ihtiyaçlar sınırlı ama arzu ve istekler sınırsız. Şimdi ihtiyacı arzu ve istek gibi kullanmış ee ne olacak “İktisat ilmi bu sınırsız arzu ve istekler karşısında kıt kaynakları idare etme işidir.” demeye getiriyorlar. İyi de temel tanım yanlış işte! Yanlış burada!

Prof Dr. Gültekin Çetiner – Ceketin aslında bir tarafı o düğme tarafına da baktığımızda aslında çokta güzel benziyor. Yani denk getireceksiniz ya...

Prof Dr. Mete Gündoğan – Bir tarafı soyut arzu ve istekler sınırsız, öteki tarafı somut kaynaklar. Şimdi soyut bir kavramla, somut bir kavramı eşleştirmeye çalışmışlar ekonomi demiş budur. Bu yanlış bir şey, yani temel tanım yanlış! Arzu ve istekler sınırsızdır doğru ama ihtiyaçlar sınırlıdır. Bir insanın ne kadar ihtiyacı olduğu hadi diyelim gani gani, bol bol verseniz bile, 3 ekmek 5 ekmek hepsi bir rakamdan ibaret. Bu rakamları toplasanız bile mevcut kaynakların, bu rakamlar karşısında aslında bol olduğu ortaya çıkar, çok olduğu ortaya çıkar. İşte size yanlış ekonomi tanımı şimdi sayın izleyiciler bunları biz aynen kitaplardan aldık ama şu kitap şu yazıyor, bu kitapta bu yazıyor demedik. Neden işte arkadaşlar da söylediler belki burada bir hak ihlali doğar veya hukuki bir sıkıntı olur diye demedik ama bu mevcut kitaplardan aldığımız tanımlar ve bu tanımlar yanlış! Dolayısıyla ilk düğme yanlış! Bir başka tanım şimdi aynen kitaptan aldığım paragrafı okuyacağım “Ekonomi nedir” ara başlık bu sonra diyor ki bu da çok popüler bir kitap “ İnsanların yaşamak ve yaşamlarını devam

ettirmek için bazı ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaçları karşılamak için mal ve hizmet tüketimi yaparlar. Ekonomi bilimi insanların ne kadar çok mal ve hizmet tüketirlerse kendilerini o kadar mutlu hissedeceklerini varsayar” buyur buradan yak. Hadi devam edeyim “Ancak insanların tüketmek istediği ve tükettiği ölçüde mutlu olacağı varsayılan bu mal ve hizmetlerin üretimi sınırsız değildir aksine eldeki kaynaklarla sınırlıdır sorun insanların ihtiyaçlarını karşılamak için mal ve hizmet üretirken, sınırlı olan bu kaynakların nasıl kullanılacağı sorunudur” diye devam ediyor. Tam bir facia! Yani ben “Ne kadar çok tüketirsem o kadar çok mutlu olacağım.” İnsan diyor ne kadar çok tüketirse o kadar çok mutlu olur. Yani bu ne demek bugün sen kaç para harcadın Hocam diyelim ki 50 lira harcadın ben 100 lira harcadım ben daha mutluyum. Bugün ben yaklaşık işte 70 – 80 lira harcadım sizi bilmiyorum siz hastaneye falan gittiniz Allah şifa versin çocuk için siz benden biraz daha fazla harcamışsınızdır daha mutlu olmanız lazım...

Prof Dr. Gültekin Çetiner – Hiçte mutlu olmadım.

Prof Dr. Mete Gündoğan – Ama öyle yazıyor kitap! İşte temel yanlış burada! İlk yanlış, ilk düğme yanlış iliklenmiş. Temel kaide yanlış sen şimdi eğer “insanların arzu ve istekleri sınırsızdır, kaynaklar bu sınırsızlığa bakarak sınırlıdır, bunları idare etme bilimi ekonomi” diyorsan, burada soyut bir kavramla, somut bir kavramı eşleştirmeye çalışıyorsun. Yani üstü metal, altı hayal gibi bir şey. O zaman ne oluyor biliyor musunuz Hocam araba satmak için affedersiniz bir hafif kıyafet giymiş hatunu arabanın üzerine oturtturabiliyorsunuz neden çünkü arzu ve istekleri harekete geçireceksin, altından arabayı satacaksın. Şimdi bu çok saçma geliyor ama temel tanımı böyle yapınca, buradan bu tarafa gidiyor pazarlama buradan doğuyor. Şimdi bu kadar saçma bir tanım olabilir mi ya. Yani siz “insanlar ne kadar çok tüketirse o kadar çok mutlu” o zaman dünyanın en mutlu insanları Amerika’dadır herhalde. Çünkü onlar çok tüketiyorlar ve çok da obezler yani her biri artık tonlarla 0,1 ton 0.11 ton gibi ifade edilen kilolarla dolaşıyorlar ve onlarla azap çekiyorlar yani. O zaman en mutsuz insanlar da hiçbir harcama yapmayan insanlar böyle olabilir mi! bu yanlış mantığı işte bu temel mantığı biz ne diyoruz ekonomi tanımını oturttururken, ilk tanım temel kaide yanlış. Yanlış yere oturtturmuş yani zemin düz değil, zemin yamuk. Yamuk olunca da hiçbir şey üzerinde doğru düzgün durmuyor, yandan yundan payandalarla, işte ithal fikirlerle, farklı Değer Sayımlarla ha bire böyle kurtarmaya çalışıyorsunuz.

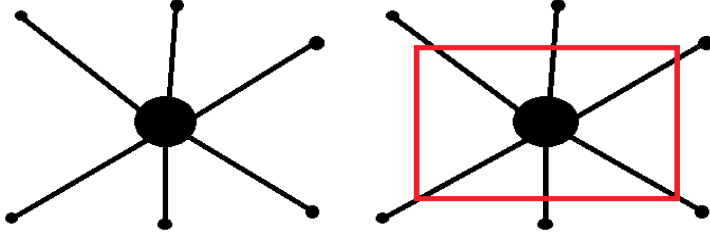
Prof Dr. Gültekin Çetiner – Hocam şimdi tanımla başlamıştık o tanımla ilgili ben şöyle bir şey söyleyeceğim ekonomi dersi alıyorlar mühendislik fakültesinde öğrenciler biliyorsunuz. Ben onlara her zaman şöyle sorarım; Gençler aldınız ekonomi dersi sizden bir şey istiyorum ekonominin tanımını

yapın bana. Yani çok farklı kitaplardan örnekler gösterdiniz ya, hepsinin arasında bir ittifak var. Ben hangilerine sorsam hemen böyle affedersiniz papağan gibi “sınırsız kaynaklarla, sınırsız tüketim isteklerini en iyi karşılayan bilimdir”. Şöyle duruyorum ne dediğinizi, kulağınız duyuyor mu diyorum. Siz mühendislik öğrencisisiniz şöyle bakıyorlar hocam ya işte bu tanım, der gibi. Ya diyorum bir kere (dediğimiz şeyleri söyledikten sonra) kaynaklar bir kere bizim değer sayımımızda aslında sınırsızdır. Çünkü Allah-u Teâlâ ne diyor “Nimetlerimi saymakla bitiremezsiniz” diyor. Bizim Değer Sayımımız aslında böyle. Kaynakları hakikaten saymakla bitiremiyoruz. Daha petrol bitmeden Güneş enerjisi, yeterince kullanamıyoruz bakın neler neler var, henüz keşfedilmeyen o kadar çok şey var. Bu tarafında bir sorun var. Diğer tarafında az önce dediğiniz gibi soyutla somutu karşılaştırmak bir kere çok büyük yanlış. Bu arada çok önemli bir şeyi söylemek lazım geçenlerde paylaştığımız bir Hadis-i Şerif beni çok etkiledi. Yani sınırsız bu tüketim istekleri arzular bizde biliyorsunuz tul-i emel olarak biliniyor. Siz o Hadis-i Şerifi tekrar anlattıktan sonra ben dedim bugünkü anlatacağımız Doğal İktisat Döngüsü var ya, tam yani yerine oturdu aslında. Sizden onu bir istirham edersek o Hadis-i Şerifi izleyicilerimiz için bununla ilintili olarak bir anlatırsanız.

Prof Dr. Mete Gündoğan – Tabi şimdi biz kendi Değer Sayımımızdan bakıyoruz. Bize bu şeyin getirdiği mevcut Değer Sayım içerisinden baktığımızda “sınırsız arzu ve istekler sınırlı kaynaklar” diyor. E sen arzu ve istekleri kamçılıyorsun sürekli bu arzu ve isteklerin üzerine bineceksin ha bire doludizgin gideceksin böyle, sonu yok koştur koştur koştur, işin sonu yok. Şimdi bir Hadis-i Şerif nakledeceğim bunun değişik rivayetleri var tabi onun detayına bakabilir izleyicilerimiz. Bir gün Peygamber (sav) Efendimiz bir nokta belirliyor bir kumun üzerine diyor ki bu sensin diyor bu insanın kendisi ondan sonra onun yanına oklar çiziyor değişik yönlerde bunlar o insanın arzu ve istekleridir. Bu oklar dikkat ederseniz sonsuza doğru gidiyor işte burada ne diyor bu ekonomi tanımı ilk düğmede, bin diyor bu arzu ve isteğin üzerine git gidebildiğin kadar ama Peygamber Efendimiz devam ediyor o insanın etrafına bir kare çiziyor ama diyor insan dört bir

yanından eceliyle kuşatılmıştır.

Şimdi sen ne kadar arzu ve isteğin olsun, sen istersin ki bin yıl yaşayasın, yaşar mısın kardeşim yaşayamazsın. Bir yerde gelirsın tak diye gidersın. “İyide Hocam bunu ekonomi içerisine nasıl koyacağız” senin Değer Sayımını değiştireceksın işte önce kafanın içerisini değiştir ondan sonra koyacağın o kadar kolay gelir ki anlayamazsın bile. Dersin ki önceki şeylere nasıl inanıyormuşuz, bazen böyle şeyler çıkıyor. Mesela şeye gülüyoruz şimdi değil mi Galileo “ Dünya yuvarlaktır dönüyor” dediği zaman millet ona o zaman “sen nasıl böyle bir şey dersin dünya düzdür öküzün tepesindedir boynuzlarının üzerinde” diye millet kızılıyordu. Ama şimdi vay anasını bir zamanlar işte böyleymiş diyebiliyor. Bu, bu kadar fark eder. Temel olarak sen böyle bir şeyi aldığın zaman, işte bu temelde bu bizim Değer Sayımımıza uygun bir şey değil.

Prof Dr. Gültekin Çetiner - Burada tabi çok önemli bir şey var Hocam. İmtihan dünyası diyoruz ya bizim Değer Sayımımız içerisinde o çok önemli. O emel ve arzular yani sınırsız olan o istekler heva ve heves diye nitelenen, bu sınırsız yani bunun üzerine bindiği zaman insan Allah muhafaza üç yüz, beş yüz, bin sene yaşayacakmış gibi bir tavır içerisinde ama dört bir yanından kuşatılmış tam onun içerisinde iken imtihan bitti. Kâğıtları topluyoruz hadi bakalım.

Prof Dr. Mete Gündoğan - “Ama Hocam benim yazacak bir şeylerim vardı” hep olur ya böyle.

Prof Dr. Gültekin Çetiner - Benim kafamda vardı yazacaktım bir sürü ama bitti.

Prof Dr. Mete Gündoğan - Bu kadar yani... Tam bu noktada aslında Anadolu insanı, bu coğrafyanın çocukları, çözümü çok kolay üretiyor yani mesela bir atasözü nedir “Kefenin cebi yok” ne güzel hatırlatıyor bunu değil mi.

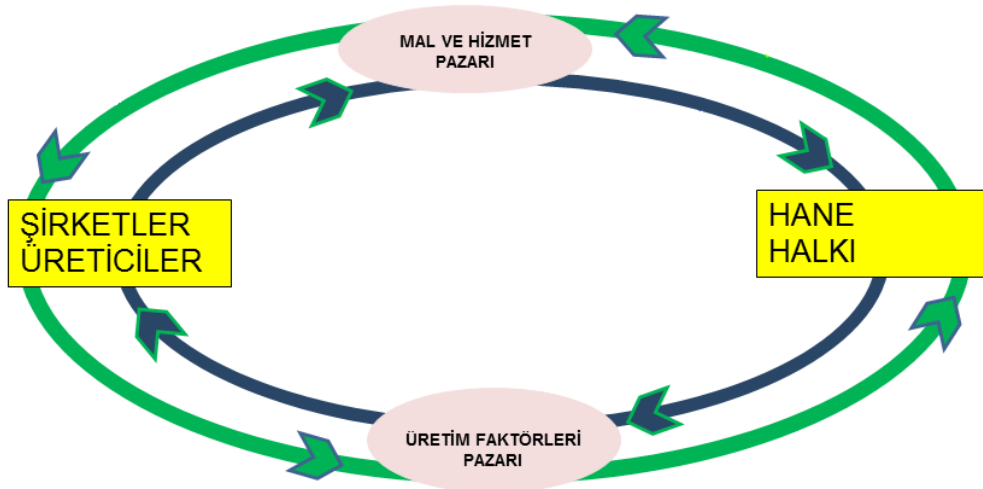
Kefenin cebi yok kazan kazan kazan... Kardeşim sen bunları kefene sokup da, öbür tarafa mı götüreceksin yani sen firavun mantığının damısın

Prof Dr. Gültekin Çetiner – Hatta kıssalar vardır cebine çorap koymasını söyleyen babalar koyamaz, sonra bak çorap bile götüremedi denir.

Prof Dr. Mete Gündoğan – Yani hiçbir şey götüremez o kıssalar fıkralar vardır tabi. Haa nasıl peki organize olacak işte biz o zaman insani boyutunu, ahlaki boyutunu içerisine alan yeni tanımlamalarla yürümemiz lazım ya da bu Değer Sayımın çöktüğünü artık herkesin görmesi lazım. Böyle arzu ve istekleri kamçıla sabahtan akşama kadar, ondan sonra bu yediğimiz gıdaların içerisine sen yığınla bu arzu ve istekleri mekanize edecek, alışkanlık yapan maddeler koymaya başlıyorsun. Kimisi mesela kalkar kalkmaz bazı meşrubatları arıyor, ille içecek neden? Sen onun içerisine bazı şeyler koyuyorsun doğal bir şey değil ki o! e neden onun arzusuyla para kazanacağım diye, millette mal ve hizmet takdim edeceğim diye insanlarımızı helak edeceğiz yani, böyle bir şeyin peşine yuvarlanıp duruyor ama nereye kadar kefene kadar. Bunun da düşünülmesi yeniden sosyal yanı ağırlıklı olan kendi paradigmamızı Aslında bizim Değer Sayımımızla ilgili şöyle bir şey geldi aklıma hocam şimdi. Anadolu coğrafyasında insanlarımızın iki defa düşünmesi, iki defa güçlenmesi gereken bir coğrafya çünkü Anadolu coğrafyası öyle bir coğrafya ki Doğudan dalga dalga gelen doğu Değer Sayımı ile, Batıdan dalga dalga gelen batı Değer Sayımının çarpıştığı coğrafya burası. Yani biz batı değer sayımını reddederken doğu değer sayımını kabul ediyor değiliz yani neden bizim ikisini de yenmemiz lazım yani biz ne batı değer sayımına, ne de doğu değer sayımına itibar ederiz. Bunun pratiği şu demektir “Efendim biz NATO’dan çıkalım Şanghay beşlisine koşalım” yok öyle yağma! Biz ikisine de kaşıyoruz, ne münasebet. Senin bu coğrafyan, ikisinin çarpıştığı bu coğrafya ikisinin de üzerinde, bin yıl üzerinde tecrübesi olan bir coğrafya. İlim dedik, akıl dedik, tecrübe dedik, gerçekler dedik. Bu coğrafyada bu dördü de test edilmiş. O zaman kendi değerlerimize kendi değer sayımımıza uygun ayağa kalkabiliriz biz ancak. Ve hem doğu değer sayımını hem batı değer sayımını geride bırakabiliriz. Bunları yapmışız, böyle bir hazineye sahibiz, böyle bir mantaliteye sahibiz, böyle bir insan yapısına sahibiz. İnsanımız hakikaten dünyanın hiçbir yerinde olmayan, kabiliyetleri doğal olarak kesbetmiş, kazanmış insanımız ve dolayısıyla şimdi bu kadar doğallıktan sonra bu tanımlara itiraz ettiğimizde o zaman şunu soracağız. Doğal olarak iktisat dediğimiz zaman, Bu işin doğal döngüsü nedir? Nedir hocam önce ne var mesela bir üretenler var, bir tüketenler var, bir de pazarlar var aslında üçe ayırdık bile. Bir üretenler var, bir tüketenler var, bir de pazarlar var. Üretenler nelerdir şirketler, üreticiler, tüketenler değimiz ise hane halkı yani hane reisi var kazanıyor getiriyor hep beraber tüketiliyor. Var mı başka bir şey yani, üreten tüketen

gayet basit. Ondan sonra pazarlar var dedik pazarlarda ne oluyor bir mal ve hizmet pazarı var, üretilenleri pazarlanan bir yer var, bir de üretim faktörleri dediğimiz insanların emeklerini sundukları bilgi, emek, işgücü, malzeme bunları sunduğu pazar var. Alında Pazar tek de biz bunu da ayırdık ikiye diyelim. Ee şimdi bu dört tane faktör demek ki Hane Halkı var, sonra Üretenler şirketler var, sonra da Pazarlar var. Pazar dediğimiz zaman işte mal ve hizmet pazarı var, gittiniz Perşembe pazarı buna dâhildir Çarşamba pazarı, Cuma pazarı işte herkes güne göre söyler. Üreticiyle tüketicinin, işverenle işçinin, buluştuğu yerler. Yani iki tane Pazar başka da bir şey yok aslında. Ekonomi çarkı dediğimiz zaman bunun dışına koyabileceğimiz bir şey var mı doğal olarak iktisat çarkı bu. Şimdi ne yapacağız, en basitinden şu zemini düzleyeceğiz su terazimizi koyacağız diyeceğiz ki kardeşim hane halkı şimdi önce mesela zihin olarak yürüyelim birlikte. Hane halkı reisi gidiyor pazara, pazara çıktınız pazar deyince ille kafamızda gittiğimiz belli kafamızda Belediyenin düzenlediği yer tezgahlar falan böyle kabul etmemiz gerekmez. Yani alıcıyla satıcının, alış ve satışın olduğu her yer Pazar. İnternet olabilir, telefon olabilir, iki insanın anlaşığı bir zemin olabilir yani ikimiz anlaşırız da mal ve hizmet farklı hareket edebilir. Şimdi hane halkından hane reisi gitti pazara, pazardan aldı diyelim mal hizmeti, o günkü işte nevale ne ise filesine doldurdu, karşılığında parasını verdi. Aldı getirdi eve hep beraber tükettiler. Peki, o parayı nereden buldu da verdi pazara? O da diyelim ki bir işçi olsun bir şirkette çalışıyor. İşverene gidiyor emeğini veriyor ve işveren ona parayı veriyor. E peki işveren ona parayı nereden buluyor? İşte o da üretiyor pazara koyuyor aslında bu bir döngü. Bu döngü şöyle bir şey;

DOĞAL İKTİSAT DÖNGÜSÜ (DİD)

Biz buna Doğal İktisat Döngüsü diyoruz. Nedir bu, ne oluyor burada? Hane Halkı var gayet basit ve burada da şirketler üreticiler var. Sonra iki tane de Pazar var bir tanesi Mal ve Hizmet Pazarı, bir tanesi de Üretim Faktörleri Pazarı bilgi, emek, işgücü, malzeme, hatta ortaklık, adamın parası vardır reel olarak bir yerde ortak olur, ortaklıkların gerçekleştiği Pazar. Şimdi bunun dışında, şu dört tane faktörün dışında hiçbir şey yok. Aslında şu uçuk pembe olarak yaptığımız şeyleri de kaldırdığımızda aslında piyasada var olan üreticiler ve tüketiciler. Bir yeşille dış ok var, bir de iç ok var. Yani dış ok saatin ters yönünden gidiyor, iç ok saatin yönünde gidiyor. Şimdi hane halkı gitti elinde para var pazara mal ve hizmetini satın aldı şu iç ok mal ve hizmet geldi getirdi eve. Karşılığında ne verdi, bunların ederi ne ise o parayı verdi (dış ok) Şimdi biri para döngüsü para buradan (dış ok ile gösterilen) gitti pazara. Pazardan mal ve hizmet (iç ok ile gösterilen) geldi. Yani parayı verdin, malını aldın. Yani amiyane tabirle “al gülüm ver gülüm”

Prof Dr. Gültekin Çetiner – Hocam şimdi burada izleyicilerimize basitleştirmek için. İçerideki mavi saat yönünde olan o iç döngüde mal ve hizmet dönmekte. Saatin yönünde mal ve hizmet dönüyor. Dışarıdaki döngüde yeşil döngüde ise tam tersi olan iç içe iki tane dişli çark düşünün orada ise para dönüyor. Yani dış döngüde yeşilde para dönüyor iç döngüde ise mal ve hizmet dönmekte.

Prof Dr. Mete Gündoğan – Evet... Şimdi mal ve hizmetimizi aldık karşılığında parayı verdik. Peki, biz bu parayı nereden edindik, geriye dönüp baktığımızda biz aslında emeğimizi, üretim faktörleri pazarında sunduk. Bu emeğimizin, işgücünün karşılığı olarak, biz paramızı aldık. Peki, emeğimizi sunduk kim aldı bu emeğimizi? Bu emeğimizi üreticiler, şirketler aldı karşılığında bize parayı verdi. Peki, bunlar (üreticiler) ne yaptı, bu parayı nereden buldular? Bunlar da ürettiler mal ve hizmetlerini pazara sundular, karşılığında pazardan paralarını aldılar. Yani dış döngüde baktığımızda para dönüyor, iç döngüde mal ve hizmet dönüyor. Yani çok basit bir şey, o zaman nedir şimdi burada iki tane hat var. Bu hatlardan bir tanesi lacivert iç hat, mal ve hizmetleri temsil ediyor. Dış hat, saatin ters yönünde giden parayı temsil ediyor. Ha eder olarak iç hatla dış hattın birbirine eşit olması gerekir. Çünkü ne kadar mal ve hizmet dönüyorsa, o kadar para var demektir. Burada bir denklik olması gerekiyor. Yani burada bu denkliği iki şey bozabilir. Bir şey mi diyecektiniz hocam...

Prof Dr. Gültekin Çetiner – Burada denk deyince hemen Değer Sayımdan örnek vereyim diye aklıma geldi. Kuran-ı Kerimin birçok yerinde ölçü ve mizana Allah-u Teâlâ atıfta bulunur. Ölçü ve mizanı bozmak hatta nedir ölçü de hata yapmak mizanı bozmak, bir kavmin helak edilme sebebidir. Toplumunu ifsat eden şeydir. Yani burada onun önemi ortaya çıkıyor, ölçü ve

mizan dediğimiz. Mal ve hizmet ne kadar gerekiyorsa paranın, o ters yönünde dönenin o kadar olması gerekir.

Prof Dr. Mete Gündoğan - Yani bir yere mal geliyorsa karşılığında bir eder olarak, ölçü olarak paranın gitmesi gerekiyor. Şimdi mesela burada bu dış döngüyü, para döngüsünü bozabilecek bir şey nedir? ribadır. Yani paradan para kazanma hadisesi budur. Siz şimdi mesela burada, iş karşısında mal gelmeden bu çoğalır, burada riba var demektir artma ya da eksilme.

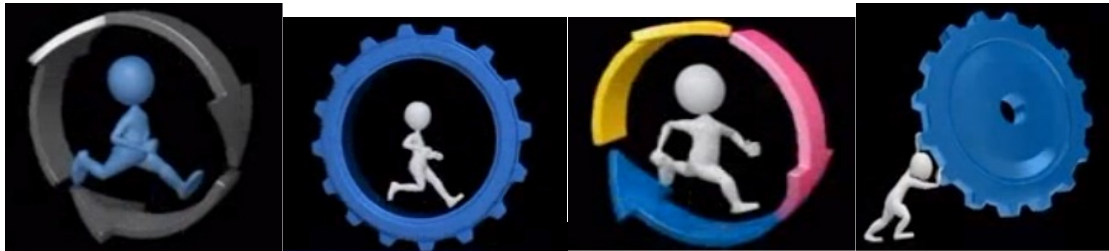
Prof Dr. Gültekin Çetiner - Bu kar payı da olabilir...

Prof Dr. Mete Gündoğan - Adına ne dersiniz deyin. Şimdi şöyle kelimeler, aynı yerlerde kavramlar kullanıldığı için yani bir şirkete ortakınız ortaklıktan kar etmişsiniz burada bir problem yok. Ama kar payı adı altında paradan para kazanılıyorsa buradaki şeyi bozuyor demektir. Karşılığında bir mal olmadan burasının (para döngüsündeki paranın) artmasına biz riba diyoruz. İç döngüde ne olabilir, iç döngüde de aşırı derecede israf olabilir. Yani tüketiminden daha fazla, mal ve hizmet alman demektir. Şimdi Hocam burada, dış döngü dediğimiz paranın döngüsünü bozacak olan, yani denklemini bozacak olan ribadır, yani buradaki paradan para kazanma ya da paradan para kaybetme işi.

Prof Dr. Gültekin Çetiner - Bu da enflasyon...

Prof Dr. Mete Gündoğan - Onlara ileriki programlarda gireceğiz. Biz şu anda birçok şeye girmiyoruz değerli izleyiciler, yavaş yavaş gidelim diye.

Prof Dr. Gültekin Çetiner - Hocam ekranda şu anda gözüküyor bakın...

Prof Dr. Mete Gündoğan - Adam içeri girmiş ha bire koşuyor...

Prof Dr. Gültekin Çetiner - Burada da ha bire çalışıyorlar bakın

Prof Dr. Mete Gündoğan - Tabi bu animasyonlarla anlatmaya çalıştığımız, yani mal ve hizmet döngüsü içerisinde...

Prof Dr. Gültekin etiner - Hocam burada da bakın sınırsız tüketim istekleri...

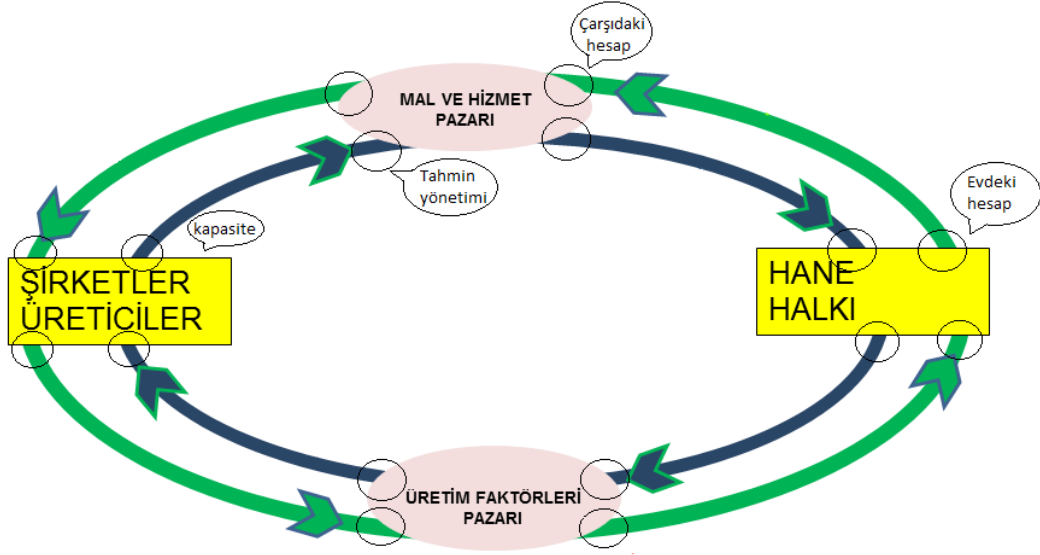
Prof Dr. Mete Gündoğan - Arzular ve isteklerin peşinde...

Prof Dr. Gültekin etiner - arkı döndürmeye çalışıyor sürekli. Bakın şu çok güzel hocam bir tarafta mal ve hizmet ters yönde dönüyor, diğer çarkın tarafında ters yönde dönen para arkı denk olması gerekiyor...

Prof Dr. Mete Gündoğan - Tabii ki denk olması gerekiyor... şimdi hocam burada söylemek istediğimiz şudur bu iki hat çok önemlidir. Bu iki hattın denk olması, Doğal İktisat Döngüsünün sağlıklı çalıştığını gösterir. Buna aslında günümüz ekonomisinde de reel sektör ve finans sektörü deniyor. Aralarında işte bağ koptu deniyor, aralarında akuplaj yok deniyor. Aslında işte olar buna işaret ediyor ama o kadar çok yoğun böyle, zemin düz değil. O kadar çok şeyler var ki insanlar göremiyor yani. Görülecek olan şey nedir kardeşim mal ve hizmet nasıl dönüyorsa, ne kadar mal ve hizmet dönüyorsa, bunu karşılayacak kadar paranın dönmesi gerekiyor. Ne eksik ne fazla biz buna mizan diyoruz. Peki, l neye diyoruz ölçü dediğimiz noktalar da şurada oluşuyor aslında, şu mal ve hizmetlerin küçük noktalı işretlerle gösterdiğim;

DOĞAL İKTİSAT DÖNGÜSÜ (DİD)

Mesela evden çıktınız kaç para evdeki hesap bu, çarşıdaki hesap bu kesişme noktalarında ki şu ölçüler aslında bütün ekonomi dersi. Makro ekonominin bütün her şeyi burada görülebilir. Yani bütün ekonominin hepsi burada, yani bir makro ekonominin, bir mikro ekonominin hepsini burada biz gösterebiliriz. Tahmin yönetimi dediğimiz şuradaki kapasitedir, ne kadar mal ve hizmet üretilebilirliğini gösteriyor şuradaki ölçüler. Forecasting (tahmin etmek) dediğimiz tahmin yönetimi ise şuradadır. Yani sizin kapasiteniz günde bin ekmek üretmek olabilir ama pazarda bin ekmek satın alınacaksa bin ekmek üretirsiniz oda bu ölçü. Yani gördüğünüz gibi bu iki hattın denliğinden mizan diye bahsediyoruz, buradaki hesaplamaları ise ölçü diye. Paranın satın alabileceği hesaplamalar. İşte temel iktisat döngüsü dediğimiz, kısacası benim formülasyon olarak da çok basit bir şey söylediğim eğer yeşil hattaki fonksiyon, yeşil hat parametreleri mavi hat parametrelerine eşit olması gerekiyor temel iktisat döngüsü bu. Bunu anladığınız zaman bunun üzerine konuşacağız Doğal iktisat Döngüsüne kısaca DİD diyeceğiz. Doğal İktisat Döngüsünü anladıktan sonra, hepsini anlatmak kolay bunun üzerine şimdi biz parayı ekleyeceğiz, diğerlerini ekleyeceğiz ve aslında bu hatların nasıl karıştığını göreceğiz. Hatlar inanılmaz karışıyor yani aslında şunu göreceğiz. Biz, çok rahat herkese yetebilecek kadar mal ve hizmet üretebilecek iken, yeşil hat dediğimiz para hattının sınırsız, obur bir şekilde büyümesinden dolayı, deli gibi yani burada şöyle bir şey yaşıyoruz aslında dışarıda ki şu para döngüsü yeşil döngünün, içerideki mal ve hizmet döngüsüne tabi olması gerekiyor çünkü o ölçü. Yani mal ve hizmet üretilecek ki onu ölçen para orada olsun. Ama şu anda tam tersi oldu inanılmaz para üretildi, mal ve hizmet ona yetişmeye çalışıyor.

Prof Dr. Gültekin Çetiner – Hocam bir de animasyonda vardı bileşik faiz dediğimiz şey var ya riba artarken paranın artışı var ya bileşik faiz formülüyle arttığı için, bu artış miktarı insanlar koş koş koş daha fazla her sene bir önceki seneye göre yüzde bilmem şu kadar daha koşması lazım

Prof Dr. Mete Gündoğan – Yani finans aslında günümüzde iktisatçıların söylediği de bu. Finans sektörünün reel sektöre tabi olması gerekirken, şu anda reel sektör finans sektörüne tabi. Ne oluyor o zaman, kaç takım elbise var evinizde?

Prof Dr. Gültekin Çetiner – 4 tane 5 tane...

Prof Dr. Mete Gündoğan – Bende altı yedi takım var. Belki on yıllıktır bazıları. Hala daha herkesin evinde, herkes elini vicdanına koysun herkesin evinde üç beş takım elbise var hala daha takım elbise üreten firmalar, hala daha takım elbise satmaya çalışıyor. Satmak zorunda çünkü kendisi finans sektörüne tabii. Finans sektörü deli gibi paradan para üretiyor reel sektör de, nasıl ürettiği ayrı bir sorun onu ileride konuşacağız onu yakalamak için deli gibi üretim yapıyor.

Prof Dr. Gültekin Çetiner – Herkes deli gibi koşturuyor ve yetiremiyor. Kime sorarsanız sorun neden mal ve hizmet sektörü ona tabii olmuş deli gibi artıyor miktarı ona karşılık olan mal ve hizmet o kadar artması mümkün değil çünkü insan fitratına aykırı

Prof Dr. Mete Gündoğan – Tabi şimdi gördüğümüz gibi çok basit aslında işler ama bu işler karışıyor biz şimdi tekrar tanımla bunu birleştiresek. Tanımda ne diyor “arzu ve istekler sınırsız” şimdi buna “ihtiyaçlar sınırsız” diyorlar oda çok komik yani kelime ve kavramların aslında doğru kullanılması gerekiyor.

Prof Dr. Gültekin Çetiner – Orada bir de tercümede bile o şeyler yok hocam biliyor musunuz. Mesela İngilizcesinde “needs” der ihtiyaçlar” wants” der istekleri der. Onlar onları da karıştırmış, ikisini de ayırt edemiyor.

Prof Dr. Mete Gündoğan – Yani mesela şimdi belki de bu kitapları yazan hocalarımız “ya biz bu kadar derinlemesine düşünmemiştik o kadar da önemli mi” diyebilir ama işin temeli bu. Siz sınırsız arzu ve istekler dediğiniz zaman bu yanlış olmasına rağmen ekonomide o zaman bazı şeyler çıkıyor karşımıza, bazı ekoller. Bu ekollerden en tehlikelisi “Malthus” diye bir adam var o ne diyor “Bu kadar diyor mal ve hizmet, yani bu kadar kaynaklar, bu kadar insanı besleyemez” e ne o olacak doğal felaketler bir nimet olarak algılanacak! Deprem olmuş yüz bin kişi ölmüş adam şöyle bakıyor yani “Aman ne güzel oldu yüz bin tane boğaz eksildi, zaten bunlar yetmezdi bize” şimdi bakıyorsunuz aman efendim iki çocuk olsun üç çocuk olsun polemliği falan, bunlar bile buraya dayanıyor.

Prof Dr. Gültekin Çetiner – Hocam siz masum olanları söylediniz. benim bir yazım vardı. “Ekonominin kurtulması savaşa bağlı” diye başlık atıyor ekonomist.

Prof Dr. Mete Gündoğan – Neden savaş olacak bir bomba atacak milyonlarca insan ölecek dolayısıyla kaynaklar kıt ya, dolayısıyla insan sayısını azaltınca bu daha rahat yönetilecek! Yani bu kadar sakat bir mantıkla bize, bir Değer Sayımı ekonomi anlatmaya çalışıyor ve bu değer sayımın üreteceği çözümler de sakat olması mukadderdir yani.

Prof Dr. Gültekin Çetiner – Değer Sayımı söylerken demiştiniz ya hocam resmi çizerken böyle çiziyorlar. Başından itibaren ceket, şu anda izleyicilerimizde görmüştür yanlış bağlanmış, birinci düğme yanlış.

Prof Dr. Mete Gündoğan – Temel ekonomik kavramları ve Doğal İktisat Döngüsünü anlatmaya çalışıyoruz. Burada su terazimizi koyduk bununda mantığı, önce zemini düzleyelim, temizleyelim düzgün bir zemin olsun, Ufuk Hattı çok ileride olsun, vizyonumuz büyük olsun. Ondan sonra işin en temeli doğalı ne ise, Doğal İktisat Döngüsü onu anlatalım ama tanımlarla birlikte ne dedik işte, ekonominin tanımlarını o kadar kitaplarla uğraştık ne diyor “sınırsız arzu ve istekler, sınırlı kaynaklar” ondan sonra başka ne diyor “ insan ne kadar çok tüketirse o kadar çok mutlu olur.” Bunları hiç düşünmeden böyle kopya çekerek artık ben ona da şaşıyorum bazen, hiç düşünmeden buralara yazmanın bir mantığını da anlayamıyorsunuz. Yani bunu bir yere de koyamıyoruz, yani bunu niçin hoca koymuştur, niçin yazmıştır diye baktığında, insan ancak şöyle bir yorum yapıyor herhalde bu kısmını asistanlara verdi, o daha önemli gördü matematiksel bazı denklemleri, iyi ama ilk düğme yanlış oluyor ilk düğme yanlış olunca hepsi yanlış oluyor.

Prof Dr. Gültekin Çetiner – Bir de bilim dalıdır diyor hocam. Değildir dese anlayacağız da. “En iyi şekilde karşılamaya çalışan bilim dalıdır” diyor.

Prof Dr. Mete Gündoğan – O zaman işte bilim dalı olunca, ilk yapılması gereken en temel kavramları yerli yerine oturturmaktık. Mesela biz ne kullanıyoruz Türkçemizde iktisat kullanıyoruz. İktisat dediğimiz zaman iktisat yönelmek, tedbirli olmak, ölçülü hareket etmek yani gayeli olmak demek. İktisat aslında “kasade” fiilinin kökü yani Arapça bir fiil. “Kasade” den geliyor “kasade” işte yönelmek, yani yöneliş, gaye, planlı programlı hareket etmek manasına geliyor “iktesa” da “İfteale” babından geliyor Arapça da “ifteale” dediğimiz bap da şöyle bir şey mesela bu herkesin anlayabileceği şey “isteğfer” mesela insanın istiğfar etmesi, yani tövbe etmesi bunu kişinin kendisinin yaptığı bir fiildir. Yani aslında çok güzel bir kavram bulmuş yani kişinin kendisinin isteyerek, arzu ederek, bilinçli olarak yaptığı eylem “ifteale” babına girer o kısmına girer. Böyle “ kasade”

planlı, tedbirli olmak, gayeli olmak "iktesa" da yani isteyerek, arzu ederek, kast ederek planlı gayeli tedbirli hareket etmek manasına geliyor.

Prof Dr. Gültekin Çetiner - Şimdi o zaman bu mevcut iktisatla hiçbir şekilde uyuşmuyor çünkü insanoğlu kendi kendini mi bitirmeye çalışıyor, gaye o mudur yani...

Prof Dr. Mete Gündoğan - Bunları mesela şimdi ilk düğmeyi iliklerken, neyi nereye iliklediğine de bakmıyor, yani bir de o var. Orada bir delik görüyor, burada da bir düğme bunu buraya bir iliştiyem diyor belki de yani gömleğin düğmesini, affedersiniz pantolonun deliğine ilikliyor. Bu kadar da ağır eleştiri olmaz gibi bakıyorsunuz ama neticede biz önümüze gelen kitapları alırız bu şekilde konuşuruz yani fragmanda da söyledik, kimse kusura bakmasın yani bunlar zihniyet, biz bunları zihniyet olarak sorguluyoruz neticede. Yani hocalarımızı severiz, bazılarını da bire bir tanıyoruz yani böyle espriyle karışık takılıyorz kendilerine falan ama, burada onun için kırılmasınlar diye, hangi kitapta hangi kısım ne yazıyor diye almadık genel olarak aldık. Neticede biz kişileri değil zihniyeti, paradigmayı, değer sayımı eleştiriyoruz. İktisat bilinçli olarak her ferдин bir de. Mesela "istağfera" kökü tövbe etmek siz benim yerime tövbe edemiyorsunuz, siz de edeceksiniz kendiniz, ben de edeceğim. Şimdi ben sizin yerinize iktisat yaptım o yetmiyor, bende iktisat yapacağım sizde iktisat yapacaksınız herkes iktisat yapacak, herkesi ilgilendiren bir şey.

Prof Dr. Gültekin Çetiner - Siz benim adıma yaparsanız zorlama olur bir anlamda...

Prof Dr. Mete Gündoğan - Ben sizin adınıza iktisat yapamam ki zaten. Zorla yaptıracağım dersem, onu yaptıran sistemler olmuş zaten. Şimdi pazarların tanzimi dediğimiz zaman, yani bu iktisadın tanımını önce güzel oturturalım sonra pazar tanzimi gelince, zorla iktisat ettiren olmuş. Nedir o, merkezi planlama ekonomisi sosyalistler, komünist ekonomi. Demiş ki bu böyle olacak, siz böyle yapacaksınız.

Prof Dr. Gültekin Çetiner - Beş yıl boyunca zeki denilen insanlar çıkıyor en tepeye, siz bunları üreteceksiniz tüketeceksiniz, siz şunları yapacaksınız yani neticede planlanmış ekonomi dediğimiz bir durum...

Prof Dr. Mete Gündoğan - Planlanmış ekonomi yani o iktisadı karşılamama iktisat doğru bir ifadedir. Kullanılması gereken bir ifadededir bence. Aslında ekonomi de doğru bir ifadedir Yunancasında ev idaresi, hane idaresi. Sen şimdi oradaki mantıkta şu, eğer haneyi doğru idare edersen ki her hane kendisinin idaresinden mesul. Bütün haneler bir ülkede ya da bir belde de iyi idare edilirse o ülkenin ekonomisi iyi idare edilir. Bu aslında doğal iktisat döngüsünün iç kısmıyla ilgili. Esas işin karışık

kısmı, yani işin karıştığı nokta, zeminin bozulduğu nokta dıştaki para noktası çünkü ya paradan para kazanılıyor ya da paradan para kaybediliyor. Onun için kavramlar karıştırılmış. Kavramları çorba yapınca, bir insanın bir şeyi anlamaması için iki şeyden birini yaparsınız ya onların kullandığı kavramaları, anlattığı kullandığı kavramlarla, dinleyicilerin anladığı kavramları birbirleriyle çeliştirirsiniz ikisi de aynı kelimeyi söyler fakat farklı anlamı kullanır ya da bu işi karıştırabildiğiniz kadar karıştırırsınız. Bir şeyi anlatırken başka bir şeye girersiniz. İşte biz onun için bu bölümümüzde Doğal İktisat Döngüsünden başka bir şey anlatmayalım dedik. Şimdi biz buradan parayı sokacağız bunun içerisine ama temeli bu. En basiti de bu aslında. Bir şey ne kadar karmaşıkça, o şeyde şeytan ayrıntıda gizlenir misali, o kadar çok karışıklık, kafa karıştırmaca, fitne fesat orada başlıyor yani kısacası.

Prof Dr. Gültekin Çetiner – Aslında hocam şu döngü var ya farklı şekillerde çok farklı yerde ben baktım o kadar karışık ki kafaları karışık yani onu da görüyorsunuz. Yani bunun çok farklı versiyonları var ama şu basit şekilde anlatan döngü yok yani, ben onu söyleyeyim. Pek çok denemeler yapılmış kitaplarda ama bu şekilde dıştaki para döngüsü, içteki mal ve hizmet döngüsüdür, yönleri, ondan sonra aradaki israf kavramını oturtan zaten yok. İsrif kavramını oturtan bir ekonomi kitabı izleyicilerden varsa bilen, bizde bilelim yani gerçekten bunu...

Prof Dr. Mete Gündoğan – Çünkü ilk düğme yanlış. Tanımdan kaynaklanıyor. Bizim değer sayımımızda nedir, faiz haramdır camiden çıkan hacı amcaya da söylesen, yani uygulasin uygulamasın o ayrı bir mesele ama bunun haram olduğunu bilir. İsrif da haramdır aman aman faize bulaşmam diyen adam öbür taraftan israfın daniskasını yapar yani. E israfta haram. Şimdi sizin söylediğiniz çok güzel bir şey yani burada karıştırmaya başladığı zaman, yani su bulanmaya başladığı zaman dibi göremiyorsun. Dibi göremeyince onlar ne derse onu kabul ediyorsun. Temel tanım yanlış olunca ne diyor “kaynaklar kıt arzular sınırsız” burada israf diye bir şey söyleyemeyiz ki anca arzuda israf etmiş olabilirim diyebilirsin. Arzuda israf? hayal ediyorsun yani hayallerimize ket mi vuracağız. Şimdi tanımın, ekonominin üzerine oturturulduğu tanımın doğasında israf diye bir şey yok. Yani ihtiyaç yok öyle bir şeye. Neden, çünkü kıt bir şey var zaten, sınırsız arzu ve istekler var, senin israf etmen diye bir şey söz konusu değil ki. Yani sen anca bunları karşılayabilirsen öp başına koy gibi bir şey çıkıyor.

Prof Dr. Gültekin Çetiner – Gayesi yanlış aslında. Her sistem de bir amaç çok önemlidir. Baktığımızda bunun insanlığın ortak menfaatine, faydasına bir şey olmadığını görüyoruz aslında. Yani 47 milyon gıda karnesiyle yaşayan insan var Amerika’da. Nasıl oluyor, dünyanın en gelişmiş ülkesi,

kişi başına milli geliri ne deniyor 50 bin dolar deniyor. E 50 bin dolarsa nerede bu 47 milyon insan gıda karnesi olmasa yaşayamayacak ve kuyruklarda gıda karnesi ile yemek alıyorlar, şunu alıyorlar, bunu alıyorlar yani nasıl oluyor. Bu ekonomi tanımı, en üst modeldeki kendi modelleri, yani insanı mutlu edemiyor.

Prof Dr. Mete Gündoğan – İnsanı mutlu edemiyor. Mutlu olacak olanlar, işte onlar ne kadar çok harcarsa onu öğrendik bu dersimizde. İnsan ne kadar çok harcarsa o kadar çok mutlu oluyormuş. Bugün sen benden daha çok mutlu olman lazım daha çok para harcadın ama nereye harcadın, ne oldu, nasıl gitti hiç kimse ondan bahsetmiyor. Şimdi bizi dinleyen vatandaş şöyle düşünebilir ya bunlar mı yazıyor ekonomi kitaplarında farklı bir şey yazan varsa bize göndersin kitabı biz onu okuyalım! Piyasadaki tamamen bunlar. Şimdi mevcut tanımda israfın yeri yok hocam. Bizim değer sayımımızda ise israf diye bir kavram var biz israf edemeyiz. İsfraf diye bir kavram var. Ama mevcut Ortodoks anlayışta arzular sınırsız, kıt kaynaklar sen bunu yetiştirebilirsen ne ala. Burada israf edebileceğin bir şey yok mantık döngüsü yok bir. İkincisi tüketim satışla sınırlı, yani bir şey satıldığı zaman tüketildi olarak algılanıyor. Diyelim ki beş ekmek aldın getirdin eve tamam bunu tükettin sen. E tükettin de beş ekmeğin birini yedin dördünü attın çöpe. Şu anda buna israf deniyor çünkü tüketimi tanımlarken, ekonomiyi tanımlarken bu değer sayıma ilişkin kavramlar usturuplu bir şekilde yer almadığı için tanımda, bu kavramlar olmadığı için, akılların ucuna gelmiyor. E dolayısıyla her birimizin evleri eşya dolu. Hâlâ daha yeni bir şey almanın gayreti içerisinde insanlar. Hatta bu insanların arzu ve isteklerini kamçulamak için ben dikkat etmişimdir alışveriş merkezlerine girdiğiniz zaman müzikler bile tempolu olur. Yani bir asker gibi illa bir şey alacak gidecek onu al, bunu al ama restorana gittiğiniz zaman müzikler böyle biraz keman eşliğinde yaygındır. Yani orda da şeyi körüklüyor, yani ne kadar çok yiyebilirsen ye. İyide bunun israf neresinde, diğer kardeşini gözetip kollamak neresinde bunun “Komşusu aç iken tok yatan bizden değildir.” Peygamber (sav) Efendimizin emri nerede. Şimdi sen komşun aç yatıyor ama sen o gün tıka basa doldurduysan karnını çok mutlusun demek. İyide ben mutsuzum, komşum aç. Belki o komşum benim akrabam, belki düşmanım da olabilir ama komşumsa aç. Bu tanımlarda yok Doğal İktisat Döngüsünde de yok dolayısıyla baktığımızda ilk düğme yanlış olunca hepsi yanlış oluyor.

Prof Dr. Gültekin Çetiner – Hocam bu iki döngüde de her ikisini de niteledik doğru şekilde. İçteki mal ve hizmet döngüsünde israf haram, dıştaki döngüde ribadan kaynaklanan nedir, israfın diğer bir türüsü o da haram. Aslında bir anlamda insanları israfa iten de o. Çünkü deli gibi çalıştırıyor ya deli gibi tüketilmeyecek şey de üretiliyor. Gidiyorsunuz mesela her türlü ekmek koymuş, bakıyorsunuz insanın ya şu papatya ekmekten var,

bundan var, şundan var. İnsan ne yapıyor o anda o arzu ve istekler var ya, insanı kamçılıyor. Bakıyorsunuz şundan da ver şundan da. Bir bakıyorsunuz eve geldiğinizde, onun için ramazanlarda aç karnına çıkmayın derler ya yani ihtiyaçtan fazlasını alıyor. Şimdi o şekilde ne yapıyor tüketimi kamçılıyor. Bir buçuk milyarlık israf olduğu söyleniyor. Diğer tarafa bakın riba 53 milyar lira bu sene bütçede tek kalemde faize ödüyoruz. Yani 35 katı. Bir buçuk milyar israf tarafı haram, 35 katı riba tarafı o da haram ki Allaha harp sebebi! O sonra gelecek tabii ki onların yıkıcı etkilerine geleceğiz ama her iki döngüde de aslında bir şey var fakat dıştaki o para döngüsü tüketimi kamçılacağı için insanların ihtiyaçtan fazlasını bir anlamda üretmesi de, israfı da aslında dış döngü tetikliyor bir anlamda yani onu da söyleyebiliriz.

Prof Dr. Mete Gündoğan – Burada tabii dış döngü dediğimiz para döngüsü paradan para üretiyor. Paranın kendisi durduğu yerde şöyle bir şey olabilir mi Allah aşkına yani dünyada her şey durduğu yerde çöker yani bozulur.

Prof Dr. Gültekin Çetiner – Entropi kuralı... Termodinamiğin yasasına aykırı...

Prof Dr. Mete Gündoğan – Evet termodinamiğin yasası, ama para durduğu yerde çoğalır. Var mı böyle bir şey ama işte var olmuş yani bu sorgulanmıyor. Şimdi bu iç döngü, yani içteki mal ve hizmet döngüsü, yani reel ekonomi, finans ekonomisine tabii zorunlu hale getirildiği için reel ekonomide az önceki animasyonlarda gördük adam deli gibi çalışıyor.

Prof Dr. Gültekin Çetiner – Hocam aslında şöyle diyoruz. Orada hani deli gibi para var ya, ribada yattığı yerden birileri kazanacak ya, bu sürmez sürdürülemez, sistemin doğasına aykırı. Sürdürebilmek için ne olması lazım negatif entropi diyoruz ya biz sistem mühendisliğinde, birilerinin yani dışarıdan bir enerji girişi olması lazım. Bu enerji dediğimiz şey nedir, insanlar deli gibi, ha bire çalışacak. Çalışacak ki birileri oraya ribaya pay ayrılınsın, oraya gitsin.

Prof Dr. Mete Gündoğan – İşte bir müddet sonra reel ekonomide çalışanlar, finans ekonomisinde çalışanların kölesi haline geliyor. Yani reel ekonomide mavi yakalılar diyelim ki, beyaz yakalılara köle haline geliyor. Çünkü beyaz yakalı oturduğu yerden, bilgisayarın tuşlarına basarak tık tık tık, şunu aldım şunu sattım. Ne alıp satıyorsun Allah aşkına ya! Paradan para kazanıyor. Onu karşılayabilecek olan, faizin ödemelerini karşılayabilecek olan, reel ekonomi deli gibi üretim yapmak zorunda. Yani bugün bir işveren fabrikanın şalterini indirdiği anda düğmeye bastığı anda iflas edinceye kadar ölse bile kurtulamıyor. Çalışmak zorunda, deli gibi çalışmak zorunda, yetişmek zorunda bir şeylere! Bu neden kaynaklanıyor insanların yani ihtiyaçları olduğundan dolayı değil, finansman sektörünün faiz talep

etmesinden kaynaklanıyor. Onları ileride anlatacağız. Yani sende bende zor tutuyoruz kendimizi bazı konulara girmemek için de, yalnız şu Doğal İktisat Döngüsünü iyice anlayalım diye. Aslında bu anlaşıldıktan sonra her şey anlaşılıyor. Bir daha tekrar edersek çok basit bir şekilde hane halkından biri çıkıyor gidiyor pazara parasıyla pazardan mal ve hizmetini alıyor geliyor eve, o para nereden geliyor ona? O da kendi emeğini üretim faktörleri pazarında işverene sunuyor o işveren, o iş karşılığında ona para veriyor. E peki işveren ne yapıyor? Parayı veriyor üretim faktörleri karşısında, onların emeğini becerisini şirket ortaklığıysa ortaklığını alıyor, piyasaya mal ve hizmetini gönderiyor oradan parasını kazanıyor. Aslında bir tarafta saatin ters yönünde para akışı var, öbür tarafta buna senkronize olarak, buna uyumlu olarak mal ve hizmet akışı var.

Prof Dr. Gültekin Çetiner – İki dişli çark vardı az önce hani...

Prof Dr. Mete Gündoğan – Aynen öyle gösterebilirse arkadaşlar. Ne kadar piyasada mal ve hizmet dönüyorsa, o kadar para dönmesi lazım. Fakat orada dişlilerden bazıları hareketlidir yani tahrik kendisine aittir, bazıları ise aktarmadır. Burada hareketli olan, motoru olan dişli, mal ve hizmet dişlisi yani reel sektörün motoru var. Ötekinin motoru olmaması gerekir ama şimdi öyle olmuş ki reel sektörün motoru var, bir dönme hızı var, finans sektörü de ayrı bir motor koymuş uçuyor. Ondan sonra o aradaki o akuplaj kopmuş, 13 katı hızla uçuyor. Yani değerli izleyicilerimiz işte bilinmesi gereken temel düz zemin bu. Su terazisini koyduk ya, su terazisi aslında bütün bilmemiz gereken, ekonomide temel döngü devinim, Doğal İktisat Döngüsü bu. Yani ne kadar piyasada mal ve hizmet üretiliyorsa, o mal ve hizmetin devinimini sağlayacak kadar da paranın dönmesi gerekiyor nokta.

Prof Dr. Gültekin Çetiner – Bunu kimler sağlayacak? Şu anda kimler sağlıyor? Bunlar hep sonraki konular...

Prof Dr. Mete Gündoğan – Bunlar zaten işin, affedersiniz başka bir kelime geliyor aklıma ama bu kadar kelime, kavramlar üzerinde dururken ağzımızı bozmayalım. İşin fitne fesadı başka yerde başlıyor. Yani şunun, Doğal İktisat Döngüsünün yanına biz neyi takdim edeceğiz, parayı takdim edeceğiz. Bu para nasıl giriyor, bu para piyasayı nasıl çeviriyor, nasıl dönüyor? Bu konulara gireceğiz. Bu doğal iktisat döngüsüne göre pazar

tanzim ediliyor. Bu pazarları tanzim ederken de, bunlar aslında bize anlatılan şeyler yani. Aslında fiili olarak yani güçlü olan her zaman kendi kurallarını koyuyor. Pazarlar nedir? İkiye ayırıyoruz işte bir planlı ekonomide pazarlar tanzim ediliyor bir de liberal ekonomide, serbest piyasa deniyor. Şimdi onlara da girdiğimiz zaman, planlı ekonomi çöktü. Yani siz tepeden bir gurup adamla pazarları tanzim edemezsiniz. Sen şu kadar üreteceksin, sen şu kadar, bir kere işin doğasına aykırı.

Prof Dr. Gültekin Çetiner – İnsanın fitratına aykırı. Girişimcilik denen şeyi kabul etmiyor bir kere. Bir de o kadar her şey değişiyor ki bilişim teknolojileri vs. yani bilgi ekonomisi diyoruz yani bunları mümkün değil siz yani iki ay sonrasını planlayamazsınız beş sene yedi seneyi nasıl planlayacaksınız. İşte bu kadar çabuk değişiyor her şey...

Prof Dr. Mete Gündoğan – Onun için çöktü doksanlı yıllarda. Öteki serbest piyasa ki yani serbest olmadığını da biliyoruz piyasanın. Serbest piyasa dediğimizde, liberal ekonomi, işte herkes istediğini üretsin, piyasaya sunsun falan. İşte ama bir kısmı da parasını sunsun. O da 2007 ile birlikte artık çöktü, çöktüğü tescillendi. Bana göre bu Lehman Brothers çöktüğü zaman Amerika'daki finansman kurumu çöktüğü zaman, global finansman krizi artık bu değer sayım, bu paradigma, ekonomi paradigması, ekonomi politikası çökmüştür demektir.

Prof Dr. Gültekin Çetiner – Siz zaten doksanlarda bunu belirttiniz hocam. Bir makaleniz vardı “Borca Dayalı Para Sistemi” diye, tek bir makalede bunun ne olacağını, şu an Avrupa birliğinin geldiği nokta ve geleceği noktada o zamandan çok iyi bir iki sayfalık bir makaleydi...

Prof Dr. Mete Gündoğan – Evet kitabın adını da, oradan koydum yani Borca Dayalı Para Sistemi. Yani piyasa çöktü. Şimdi ne yapılıyor, şimdi hedef şaşırtmaya başlıyor. İşte bu sağı solu işgal etmeye, saldırganlığa başladılar. Yani her türlü ahlaksızlık, adilik, etik olmayan her türlü hareketleri artık görmeye başladık. Efendim şimdi kimse bizim karşımıza çıkıp da “A işte ekonominin genel kuralları böyle, güçlü olan ayakta durur” falan, kardeşim biz böyle bir ekonomi istemiyoruz. Bizde hani anlatılır: Edirne’de Fatih Sultan Mehmet Şehzade iken çıkıyor, bir yere gidiyor alışveriş yapmak için, ne diyor oradaki dükkânın sahibi “Ben siftah yaptım. Şuradaki kardeşim yapmadı git ondan al” diyor. Nerede yazıyor senin ekonomi kitabında, ekonomi anlayışında, değer sayımında bu. O iktisat ediyor, kanaat ediyor, kanaat nerede burada! Arzu ve istekler sınırsız? Kanaat en büyük hazinedir bu Anadolu insanının en büyük şeyi kanaat...

Prof Dr. Gültekin Çetiner – İhtiyaçlar aslında kafanda biter çoğu. Yani birisi ihtiyaç kesbediyor diyor. Ben mesela şu anda hiç dururken, yani işte şöyle,

şu fiyata, bir ev sahibi olsam dediğim anda bitti. Ben aslında onun kölesi olmaya başlıyorum. Hâlbuki kanaat etsem...

Prof Dr. Mete Gündoğan – Kanaat diye bir şey yok. Bu bizim değer sayımımızda var. Zaten bizim kızdığımız nokta, mevcut bu kitapları yazarlar değil ya da bu dersi okutanlar bu çerçeve de dönenler değil. Bizim kızdığımız nokta kardeşim siz bu toprakların çocuklarıdır. Bu Anadolu coğrafyası, doğu değer sayımıyla batı değer sayımını ayaklarının altına almış bir coğrafyadır. Bu yani bu tarihimize bakarak bir kendimize gelmemiz lazım. Bizim değer sayımımız, bunların hepsinden üstün. Onun için bu program dizisinin sonunda, biz medeniyeti konuşacağız. Medeniyet çalışmalarını konuşacağız. Yani biz kendi değerlerimize bakalım. Bizde kanaat diye bir şey var. Hangi iktisat kitabı, ben bu zamana kadar görmedim kanaat diye bir başlık işlesin! Yok, çünkü neden “ne kadar çok tüketirsen o kadar çok mutlu olacaksın” ya böyle bir tanımı da ben aslında ilk defa bu hafta beraber çalışırken gördüm yani. “ Ne kadar çok tüketirse o kadar çok mutlu olacaklarını” ekonomistler varsayıyorlarmış bu insanların. O zaman mutlu ol deyince, işte tüket manasına geliyor. Mutlu musun, yani bugün yedin içtin mi iyice, tıka basa doydun mu?

Prof Dr. Gültekin Çetiner – Ben sonuç sürecinde Allah-u Teâlâ’ya hamd ettim. Yani çok harcadım o ayrı. Siz öyle bir örnek verdiniz, ben aslında o örneği vermedim belki benim yavrum da izliyordur onu da söyleyeyim. Yani kız çocukları hassas olur biliyorsunuz ben yani hamd olsun şifa bulduğu için mutlu oldum. Ama öbür tarafta ki şey dediğiniz gibi yani başka örneklerle karşılaştırdığınız zaman, tam tersi bir durum var. Yani çok para harcadı o zaman mutlu olması saçma bir düşünce yani.

Prof Dr. Mete Gündoğan – Çok saçma bir düşünce yani ne kadar çok tüketirsen o kadar çok mutlusun hâlbuki şeydir. Yani geçen bir hanım hocayla konuşurken, dedim ki dolapta gardoplarımız bizimkiler dolu, sizinkiler daha fazla doludur falan. Öyle hocam dedi yani aslında bütün iş alıp eve getirinceye kadar. Çarşıdan aldınız, eve getirdiniz, paketi açtınız arzu ve istek kalmıyor. Kalmıyor değil aslında, yeni bir arzu ve isteğe yönleniyorsunuz. O kenara konuluyor ve israf böyle bir şey ve Doğal İktisat Döngüsü böyle bir şey. Peki, bu Doğal İktisat Döngüsünde, mal ve hizmetlerin nasıl döndüğünü biliyoruz. Burada dönen dış döngü para. Para dediğimiz zaman hocam yavaş yavaş şöyle diyelim. Fazla bir beş dakikamız var. Son beş dakikada birkaç tane soru soralım. Sorunun bir tanesini siz sorun hocam, arkadaşlar evde çalışsınlar bir dahaki sefere zihin olarak gelsinler.

Prof Dr. Gültekin Çetiner – Parayı kim üretmektedir?

Prof Dr. Mete Gündoğan – Parayı kim üretiyor? En basit bir şey. Cebimizdeki paranın sahibi kim? ya da bu para nasıl üretiliyor? Şimdi burada biz biliyoruz mal ve hizmet nasıl üretiliyor içteki döngü. Dıştaki döngüye geldik. Bunu kim üretiyor kardeşim, bu parayı kim üretiyor, ne kadar üretileceğine kim karar veriyor ve bu paranın sahibi kim?

Prof Dr. Gültekin Çetiner – Diğer borçlanma ile ilgili kısmı da söyleyeyim mi?

Prof Dr. Mete Gündoğan – Borçlanma ile ilgili kısmına da daha sonra gireriz ama söyleyecekseniz de söyleyin. Yani son dakika içerisinde bitiriyoruz.

Prof Dr. Gültekin Çetiner – Hocam o da kalsın isterseniz.

Prof Dr. Mete Gündoğan – Peki onu bırakalım sosyal medyada takip eden arkadaşlar biliyorlar.

Prof Dr. Gültekin Çetiner – Paranın sahibi kim, kim üretmektedir, parayı kim kontrol etmektedir, paranın piyasadaki miktarı nedir, kim karar veriyor?

Prof Dr. Mete Gündoğan – Dolayısıyla bu denklik, ikisi arasındaki denklik nasıl bozulmuştur, bozulmuş mudur, bozulmuşsa nasıl bozulmuştur? Sorularıyla sizleri baş başa bırakarak buyrun sayın hocam

Prof Dr. Gültekin Çetiner – Hocam bir soru daha Kanada da bir anket yapılmış, o ankette mesleği ekonomi olanların dışındaki yüksek lisans doktora vs. sahibi olanlar arasında anket yapılıyor ve bu sorulara acaba ne cevap verdiler?

Prof Dr. Mete Gündoğan – Evet değerli izleyiciler, sevgili dostlar bu haftaki programımızı da burada tamamlıyoruz. Hepinize hayırlı akşamlar ve mutlu hafta sonları dileyerek sözlerimi bitiriyorum.